

Dienst Pathologische Anatomie
Activiteitencentrum H. Serruys, Oostende

Laboratoriumgids

INHOUDSTABEL

1	INLEIDING	4
2	BEREIKBAARHEID EN BESCHIKBAARHEID	4
2.1	Contactgegevens	4
2.2	Openingsuren.....	4
2.3	Artsen.....	5
3	ONDERZOEKEN	6
3.1	Histologische onderzoeken	6
3.2	Cytologische onderzoeken	6
3.3	Onderzoeken in onderaanneming.....	6
3.4	Klinische autopsies	6
4	AANVRAAGFORMULIEREN	7
4.1	Types aanvraagformulieren	7
4.2	Conformiteitsvereisten van de aanvraagformulieren	7
4.3	Aanvraag tot bijkomende onderzoeken.....	7
5	RICHTLIJNEN VOOR BEHANDELING VAN LICHAAMSMATERIAAL	8
5.1	Identificatie	8
5.2	Fixeren van weefsels – histologisch materiaal	8
5.3	Specifieke behandeling van histologisch materiaal.....	8
5.4	Behandeling van vochten – cytologisch materiaal	9
5.5	Afname en fixatie van materiaal voor cervico-vaginaal onderzoek	9
6	TRANSPORT VAN LICHAAMSMATERIAAL.....	10
6.1	Centraal labo.....	10
6.2	Activiteitscentrum	10
6.3	Privé-consultaties	10

7	AFNAMEMATERIAAL EN RECIPIËNTEN	11
8	DOORLOOPTIJDEN.....	11
9	UITBESTEDING VAN ONDERZOEK.....	12
10	BESCHERMING VAN PERSOONSgegevens	13
11	KLACHTENBEHANDELING	13

1 Inleiding

Deze gids biedt een overzicht van de verschillende onderzoeken die het laboratorium voor Pathologische Anatomie (PA) uitvoert. Tevens worden richtlijnen voor de voorschrijvende artsen, die gebruik maken van de diensten van het laboratorium, gegeven. Deze richtlijnen beschrijven de wijze van invullen van het aanvraagformulier, de wijze voor behandeling van lichaamsmateriaal en de bewaar- en transportcondities hiervan. Hierdoor wordt getracht de pre-analytische fase zo veel mogelijk te beheersen.

Deze laboratoriumgids werd opgesteld conform hoofdstuk 5.4.2, 5.4.3 en 5.4.4 van de praktijkrichtlijn, geïnspireerd op de ISO 15189:2012 norm, en wordt ter beschikking gesteld via intranet en internet.

2 Bereikbaarheid en beschikbaarheid

2.1 Contactgegevens

Centraal labo:

Dienst Pathologische Anatomie
Az Damiaan vzw
Gouwelozestraat 100
8400 Oostende
Tel.: 059 41 66 04
Fax: 059 41 66 15
anapath@azdamiaan.be

De dienst Pathologische Anatomie is te bereiken via route 109.

Activiteitscentrum:

AZ Sint-Jan Brugge-Oostende AV - campus Henri Serruys
Kairostraat 84
8400 Oostende
Tel.: 059 55 55 49
anatomopathologie.oostende@azsintjan.be

De dienst Pathologische Anatomie is te bereiken via route 147.

2.2 Openingsuren

Het **centraal labo** is gedurende de weekdays (ma-vr) open van 8u tot 16u30. Op zaterdag, zon- en feestdagen is de dienst gesloten.

Het **activiteitscentrum** is gedurende de weekdays, met uitzondering van woensdag, open van 8u tot 16u30. Op woensdag is de bereikbaarheid van de dienst verzekerd via doorschakeling van de telefoon naar het secretariaat van het centraal labo. Op zaterdag, zon- en feestdagen is de dienst gesloten.

De anatoom-pathologen zijn in principe iedere werkdag aanwezig van 9u tot 16u30.

Dr. Van Parys is elke werkdag aanwezig, behalve op vrijdag.

Dr. Hertveldt is elke werkdag aanwezig, behalve op donderdag.

Dr. Keuppens is enkel donderdag en vrijdag aanwezig.

Voor spoedgevallen zijn de anatoom-pathologen bereikbaar op GSM (Dr. Van Parys: 0486 53 26 07, Dr. Hertveldt: 0486 73 27 95) of via e-mail.

2.3 Artsen

- Dr. G. Van Parys - Diensthoofd
Tel.: 059 41 79 47
gvanparys@azdamiaan.be
- Dr. K. Hertveldt
Tel.: 059 41 79 46
khertveldt@azdamiaan.be
- Dr. M. Keuppens
Tel.: 059 41 79 51
mkeuppens@azdamiaan.be

3 Onderzoeken

De dienst Pathologische Anatomie verricht volgende onderzoeken ten behoeve van huisartsen en geneesheerspecialisten:

3.1 Histologische onderzoeken

- Routine HE kleuringen op weefselcoupes
- Histochemische ('special stains') kleuringen op weefselcoupes
- Immunohistochemisch onderzoek op weefselcoupes
- Peroperatoir vriescoupe onderzoek

3.2 Cytologische onderzoeken

- ThinPrep dunne laag cytologie op cervico-vaginale cytologische stalen
- Cytospin dunne laag cytologie op niet-gynaecologische cytologische stalen

3.3 Onderzoeken in onderaanneming

- EGFR TK mutatie
- K-ras en N-ras mutatie
- ALK
- B-raf
- Immunofluorescentie onderzoek
- SISH (borst/maag)
- HPV-ISH
- Bcl2-IgH/t (14; 18)
- BK-PCR
- TCR genherschikking
- IgH genherschikking
- IgK genherschikking
- MSI

3.4 Klinische autopsies

Voor een aanvraag tot klinische autopsie: gelieve zich te richten tot het secretariaat van het centrale labo (059 41 66 04, anapath@azdamiaan.be) of het secretariaat van het activiteitencentrum (059 55 55 49, anatomopathologie.oostende@azsintjan.be).

4 Aanvraagformulieren

4.1 Types aanvraagformulieren

- Aanvraag voor histo- en cytologisch onderzoek (met het logo van AZ Damiaan of AZ Sint-Jan campus Henri Serruys).
- Aanvraag voor cervico-vaginaal onderzoek.
Aanvragen van het centraal labo en het activiteitencentrum hebben respectievelijk een witte en blauwe kleur.
- Aanvraagformulier voor immunohistochemische kleuringen (enkel voor anatoom-pathologen).

Deze aanvraagformulieren kunnen besteld worden via het economaat of zijn te verkrijgen op de dienst.

4.2 Conformiteitsvereisten van de aanvraagformulieren

Een correct en volledig ingevuld aanvraagformulier met volgende gegevens is noodzakelijk en valt onder de verantwoordelijkheid van de voorschrijvende arts:

- Naam, voornaam, geslacht, adres, geboortedatum en mutualiteitsgegevens van de patiënt (opnamesticker van het ziekenhuis of klever van de mutualiteit).
- Naam, voornaam en RIZIV-nummer van de voorschrijvende arts. Een adres is ook noodzakelijk indien het om een lichaamsstaal van buiten het ziekenhuis gaat.
- Handtekening van de voorschrijvende arts.
- Datum van het voorschrift.
- Datum en tijdstip van staalname. Alsook het tijdstip van de start van de fixatie (vnl. van belang bij borsttumoren en colorectaal tumorweefsel).
- Aard van het onderzoek (biopsie, cytologie,...) afhankelijk van de aard van het lichaamsmateriaal.
- Het type staalafname en de oorsprong ervan.
- Klinische inlichtingen en/of probleemstelling.

4.3 Aanvraag tot bijkomende onderzoeken

Binnen het ziekenhuis worden bijkomende onderzoeken via een telefonisch gesprek of via e-mail aangevraagd. Bijkomende aanvragen van artsen buiten het ziekenhuis dienen via een fax of mail te gebeuren.

Bijkomende aanvragen op onverwerkt restmateriaal (indien voorhanden) van lichaamsmateriaal kan tot 7 weken na ontvangst. Bijkomende aanvragen op cervico-vaginale cytologies kan tot 3 maanden na ontvangst, tenzij reeds een HPV-bepaling plaats vond (tot 5 weken).

Bijkomende aanvragen op verwerkt lichaamsmateriaal (paraffineblok) kunnen uitgevoerd worden tot 30 jaar na verwerking of tot alle materiaal opgebruikt is.

5 Richtlijnen voor behandeling van lichaamsmateriaal

5.1 Identificatie

Elk staal dient voorzien te zijn van ondubbelzinnige identificatie (minstens naam, voornaam en geboortedatum), bij voorkeur met behulp van de opnamesticker van de patiënt. Indien er meerdere recipiënten van eenzelfde patiënt zijn, dienen deze voorzien te worden van een deelnummering of beschrijving. Deze deelnummering of beschrijving dient overeen te komen met de deelnummering of beschrijving op het aanvraagformulier.

5.2 Fixeren van weefsels – histologisch materiaal

Alle weefsels, met uitzondering van weefsels bestemd voor peroperatoir spoedonderzoek ('vriescoupe') en immunofluorescentie onderzoek, moeten onmiddellijk na afname gefixeerd worden in neutraal gebufferde formol (4% formaldehyde, NF4) in een verhouding 1:1 (gelijk volume weefsel en fixatief). Gefixeerd materiaal mag bewaard worden op kamertemperatuur. Het recipiënt moet voldoende groot zijn (minstens 2 maal groter dan het weefsel), zodat het weefselstaal correct kan fixeren.

De aanvragende arts is verantwoordelijk voor de correcte fixatie van de weefsels.

5.3 Specifieke behandeling van histologisch materiaal

Voor sommige onderzoeken mag het weefsel niet gefixeerd worden. Het transport naar het labo dient dan onmiddellijk te gebeuren. Indien dit niet mogelijk is, kan het weefselstaal voorlopig bewaard worden bij 4°C, op voorwaarde dat uitdroging van het weefsel voorkomen wordt.

- Peroperatoir spoedonderzoek ('vriescoupe'):
  - Vers en niet gefixeerd aan het labo Pathologische Anatomie bezorgen.
  - Voor kleine biopten (stereotactische hersenbiopten, weefselcilinders,...): op een met fysiologisch doordrenkt kompres in een afgesloten recipiënt transporteren om uitdroging tegen te gaan.
  - Indien een biopt of een operatiestuk per vergissing werd ondergedompeld in formol, wordt dit lichaamsmateriaal zo snel mogelijk uit het recipiënt verwijderd en droog gedept, tenzij het lichaamsmateriaal hierdoor beschadigd zou worden. Dit wordt beschouwd als een non-conformiteit en moet steeds aan de anatoom-patholoog gemeld worden!

! Het is nodig om chirurgische ingrepen waarbij een vriescoupe-onderzoek wordt verwacht, te plannen binnen de openingsuren van het laboratorium en dit vooraf te melden aan de dienst Pathologische Anatomie. Wanneer een gepland vriescoupe-onderzoek uitgesteld of afgelast wordt, moet de dienst hiervan op de hoogte gebracht worden.

Het resultaat wordt zo snel mogelijk telefonisch doorgegeven aan, bij voorkeur, de voorschrijvende arts.

- Immunofluorescentie onderzoek:
Weefsels bestemd voor immunofluorescentie onderzoek worden vers, in fysiologisch vocht of in Belzer medium aan het labo Pathologische Anatomie bezorgd.
- Spier- en nierbiopsies:
Het is nodig om geplande spier- en nierbiopsies een week voordien te melden aan de dienst Pathologische Anatomie, zodat de nodige maatregelen kunnen getroffen worden om een correcte behandeling en transport van vers weefsel voor specifieke onderzoeksdoeleinden te garanderen.

5.4 Behandeling van vochten – cytologisch materiaal

Onder cytologisch materiaal wordt begrepen: alle cytologische collecties verkregen door punctie van holle organen (pleuravocht, ascitesvocht, ...), dunne naaldaspiratie van vaste weefsels en caviteiten (echo-endoscopische FNA, borstcysten, abcesholten, ...) en andere technieken (sputum, BAL-vocht, bronchusaspiraats, urine, brushings, ...).

Alle stalen moeten gefixeerd worden in een cytologisch fixatief met een verhouding 1:1. Indien de hoeveelheid staal meer is dan de helft van het volume van het recipiënt, dient het recipiënt maar tot de helft gevuld te worden met het staal en wordt er een gelijke hoeveelheid fixatief toegevoegd.

Bij brushings wordt de tip van de brush bij voorkeur afgeknipt en zo snel mogelijk na staalafname overgebracht in een recipiënt met cytologisch fixatief.

- Urine:
Cytologisch materiaal fixeren in Cytospin® (groen).
- EUS/EBUS, FNA en cerebrospinaal vocht:
Cytologisch materiaal fixeren in PreservCyt® (helder).
- Overige cytologisch lichaamsmateriaal:
Fixeren in CytoRich® Red (roze-rood).

5.5 Afname en fixatie van materiaal voor cervico-vaginaal onderzoek

Noteer vooreerst de volledige naam en geboortedatum van de patiënt op het recipiënt. Vul tevens klinische informatie in op het aanvraagformulier voor cervico-vaginaal onderzoek.

De afname van materiaal voor een cervico-vaginaal onderzoek gebeurt met behulp van de Cervex-Brush®:

- Neem een geschikt monster van de baarmoederhals, met behulp van de Cervex-Brush®. Breng de centrale borstelhaartjes diep genoeg in het endocervicaal kanaal, zodat de kortere borstelhaartjes volledig contact maken met de exocervix, en draai vervolgens de borstel 5 keer met de klok mee.
- Spoel de borstel in het recipiënt met de PreservCyt® oplossing door de borstel 10 keer tegen de bodem van het recipiënt aan te drukken, waardoor de borstelhaartjes worden gespreid. Draai de borstel ten slotte krachtig rond zodat er meer materiaal vrij komt.
OPGEPAST! Laat de Cervex-Brush® niet in het recipiënt zitten.

- Sluit het recipiënt goed af, zodat de zwarte markeringen op het deksel en het recipiënt op dezelfde lijn staan.
- Het lichaamsmateriaal kan op kamertemperatuur bewaard worden.

Indien er van het normale screeningsinterval (RIZIV nomenclatuur: 1x/ 3 kalenderjaren, KB maart 2013) afgeweken wordt, dient de voorschrijver de patiënt op de hoogte te brengen ("Informed Consent").

6 Transport van lichaamsmateriaal

6.1 Centraal labo

Dagelijks, weekends uitgezonderd, worden 's middags gefixeerde stalen opgehaald door personeel van de dienst Pathologische Anatomie, in:

- De recovery van het operatiekwartier (2^e verdieping)
- De dienst gastro-enterologie (3^e verdieping)
- Het laboratorium van Klinische Biologie (verdieping -1)
- De kast van het bezoekerssas van het operatiekwartier (2^e verdieping)
- De consultatie gynaecologie.

Niet gefixeerde stalen voor vriescoupes moeten persoonlijk in het laboratorium van Pathologische Anatomie worden afgegeven.

6.2 Activiteitencentrum

Dagelijks, weekends uitgezonderd, worden de stalen opgehaald in de recovery van het operatiekwartier en in het laboratorium van Klinische Biologie.

Niet gefixeerde stalen voor vriescoupes worden, na telefonisch contact, opgehaald door personeel van de dienst Pathologische Anatomie.

6.3 Privé-consultaties

Lichaamsmateriaal, afkomstig van artsen in privé-consultaties, wordt aan de receptie van de dienst Klinische Biologie of de dienst Pathologische Anatomie bezorgd.

Ook kan het lichaamsmateriaal, na telefonisch contact, door personeel van de dienst Pathologische Anatomie opgehaald worden in de privé-consultatie.

7 Afnamemateriaal en recipiënten

Volgend afnamemateriaal, recipiënten en fixatievloeistoffen kunnen afgehaald worden op de dienst Pathologische Anatomie:

- Leeg recipiënt, 40 mL
- Recipiënt met blauwe schroefdop, 40 mL, gevuld met gebufferde formol
- Recipiënt met blauwe schroefdop, 40 mL, gevuld met Cytospin®
- Recipiënt met blauwe schroefdop, 40 mL, gevuld met CytoRich® Red
- Centrifugebuis, 50 mL, gevuld met CytoRich® Red
- Recipiënt met blauwe schroefdop met bol, 40 mL, gevuld met PreservCyt®
- Recipiënt met witte schroefdop, 20 mL, gevuld met PreservCyt® voor gynaecologisch cytologie (per 25)
- Cervex-Brush® (per 25)
- Weefselcontainers, 500 mL; 1 L; 2,5 L; 5 L; 20 L
- Herbruikbare fles met gebufferde formol, 1 L
- Fles CytoRich® Red, 4 L
- Fles Cytospin®, 4 L

8 Doorlooptijden

Lichaamsmateriaal, voor histologisch en cytologisch onderzoek, ontvangen voor 16u op de dienst Pathologische Anatomie en die voldoende gefixeerd zijn, worden dezelfde dag verwerkt. Doorgaans is een eerste resultaat de volgende werkdag gekend. Soms zijn bijkomende onderzoeken nodig (diepere coupe, (immuno)histochemische kleuring, bijkomend insluiten van weefsel,...) waardoor de doorlooptijd verlengt. Cervico-vaginaal materiaal wordt doorgaans dezelfde of de daaropvolgende dag verwerkt.

	Verwachtingstermijn resultaat
Kleine biopten ¹	4 dagen
Grote biopten ²	6 dagen
Cervico-vaginale cytologie	28 dagen
Niet-gynaecologische cytologie	4 dagen
Dringende stalen	2 dagen
Autopsie (excl. hersenen)	50 dagen

¹ Weefselstalen die, door hun omvang en rekening houdende met de doordringingsnelheid van formol in humaan weefsel, de dag van afname voldoende gefixeerd zijn (vb. endoscopische biopten, curettages,...).

² Weefselstalen die, door hun omvang en rekening houdende met de doordringingsnelheid van formol in humaan weefsel, de dag van afname onvoldoende gefixeerd zijn (vb. darmresecties, borsttumorectomies,...).

Immunohistochemische kleuring	Doorlooptijd verlengt met 3 dagen
Vriescoupe	30 min. na aankomst in de biopsiekamer van het centrale labo (tijdens de diensturen), indien één te onderzoeken vriescoupe. Langere TAT indien meerdere gelijktijdige vriescoupes.

Voor uitbestede onderzoeken gelden de doorlooptijden van de betrokken laboratoria of diensten.

9 Uitbesteding van onderzoek

Er wordt beroep gedaan op andere diensten voor onderzoeken die niet op de dienst Pathologische Anatomie zelf worden uitgevoerd.

Laboratorium (naam, adres)	Onderzoek
Dienst Pathologische Anatomie – Laboratorium voor kankerdiagnostiek en pathologie Universitair Ziekenhuis Gent De Pintelaan 185 9000 Gent	EGFR TK mutatie ALK K-ras, N-ras mutatie B-raf mutatie
Dienst Anatomopathologie, AZ Sint- Jan Brugge-Oostende AV Ruddershove 10 8000 Brugge	SISH (borst/maag) HPV-ISH
Dienst Anatomopathologie, UZ Antwerpen Wilrijkstraat 10 2650 Edegem	Immunofluorescentie onderzoek
Dienst Klinische Biologie, AZ Sint-Jan Brugge-Oostende AV Ruddershove 10 8000 Brugge	Bcl2-IgH/t (14; 18) TCR genherschikking IgH, IgK genherschikking BK PCR
Fonds voor Beroepsziekten T.a.v. Jo Meganck Sterrekundelaan 1 1210 Brussel	Asbest fonds
Dienst Klinische Biologie, AZ Damiaan Gouwelozestraat 100 8400 Oostende	HPV-typing

10 Bescherming van persoonsgegevens

Voor de personeelsleden tewerkgesteld in het AZ Damiaan, maakt de "ICT-policy" integraal deel uit van het arbeidsreglement.

Ook voor de personeelsleden tewerkgesteld in het AZ Sint-Jan Brugge-Oostende AV campus Henri Serruys, maakt de "ICT-policy" integraal deel uit van het arbeidsreglement.

De patiëntenrechten zijn ook te raadplegen via de website van AZ Damiaan en AZ Sint-Jan Brugge-Oostende AV.

11 Klachtenbehandeling

Elke melding van een (potentiële) afwijking door een externe melder (artsen, patiënten of externe instanties) wordt beschouwt als een klacht en wordt volgens een vaste procedure behandeld.

Klachten kunnen uitsluitend via het e-mailadres klachtenpathologie@azdamiaan.be gemeld worden. Voor iedere gegronde klacht wordt naar een oorzaak gezocht en een inschatting van de impact van de klacht gemaakt. Corrigerende en/of preventieve maatregelen kunnen genomen worden waarbij de effectiviteit ervan wordt opgevolgd. De melder van de klacht wordt steeds op de hoogte gebracht van de al dan niet genomen acties.